

9. Селье Г. Стресс без дистресса / Общ. ред. Е.М. Крепса, предисловие Ю.М. Саарма. – М. : Прогресс, 1982. – 128 с.

*Т.В.Захарчук,
асистент Кременецького обласного
гуманітарно-педагогічного
інституту імені Тараса Шевченка*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

У статті розкривається проблема формування творчих професійних умінь майбутніх учителів використовуючи інноваційні методи навчання, узагальнюються педагогічні умови формування творчої активності майбутнього вчителя.

Ключові слова: творчість, педагогічні технології, засоби масової інформації, телебачення, майбутні вчителі.

В статті розкривається проблема формування творчих професійних умінь майбутніх учителів використовуючи інноваційні методи навчання, узагальнюються педагогічні умови формування творчої активності майбутнього вчителя.

Ключевые слова: творчество, педагогические технологии, средства массовой информации, телевидения, будущие учителя.

The article covers the problem of forming of creative professional abilities of future teachers; opens up using the innovative methods of teaching, the pedagogical terms of forming of creative activity of future teacher are summarized.

Keywords: creation, pedagogical technologies, mass mediums, television, future teacher.

На відміну від попередніх етапів розвитку виробництва, під час яких основна частина суспільної праці мала репродуктивний характер, доля творчої праці сьогодні істотно зростає, оскільки розвиток науково-технічного прогресу залежить від кількості і якості творчо розвинутих фахівців, від їх здатності забезпечити швидкий розвиток науки, техніки, виробництва. Їх спрямованість на інновації дає гарантії чіткого бачення недоліків і обмежень наявних технологій, плідного пошуку і творчого розроблення нових, своєчасного впровадження альтернативних рішень, які створюють конкурентні переваги і забезпечують бажану ефективність функціонування виробничої, невиробничої чи іншої системи [1, с. 27]. З кожним роком підвищується «ступінь інноваційності робітничих місць» як наслідок зростає попит на творчих людей. Це означає, що однією з головних

властивостей сучасного фахівця стає не лише великий обсяг професійних знань, умінь і навичок, а й здатність до творчого вирішення професійних завдань, до нових винаходів і відкриттів, сучасною мовою – до інновацій.

Актуальність проблеми полягає в тому, що у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень освіти значною мірою залежатиме від результативності запровадження технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають творчу особистість.

Розвитку творчих здібностей вихованців приділяли значну увагу видатні педагоги минулого й сучасності: Ф.-В.-А.Дістервег, Й.Песталоцці, Я.Коменський, М.Монтессорі, В.Сухомлинський, К.Є.Цюлковський, Ш.Амонашвілі, С.Русова, Г.Ващенко та ін. Зокрема, українська письменниця С.Русова писала, що треба звернути «велику» увагу на формування розуму, на впорядкування розумових сил, на вироблення самого розуму й активної думки, а не на накидання в голову учня різноманітних знань” [4, с. 85], а один із творців української освітньо-виховної системи Г.Г.Ващенко доводив, що дитині потрібні «логічне мислення і творча фантазія» [5, с. 61].

Становлення особистості як професіонала тісно пов'язане з вмінням студента вчитися – формуванням самостійності в діяльності. Самостійна робота є основою будь-якого навчання, а особливо навчання у вищій школі. Самостійність – ознака творчості. При підготовці творчого спеціаліста всі інші форми навчальної діяльності є лише допоміжними, вказує А.Молибог [1]. Для самостійної роботи майбутнього фахівця необхідно реалізувати мотиваційне заохочення, методом використання інноваційних технологій.

У психолого-педагогічній і методичній літературі досліджуються питання використання періодичної преси з метою формування творчої особистості виявлення впливу засобів масової інформації на студентство (С.А.Абдоков). Оpubліковано посібники і науково-методичні рекомендації (Н.В.Баранова, Д.В.Малявін, М.С.Латушкіна, Є.В.Розен і ін.) з питань форм і методів роботи з газетним матеріалом. Проте в педагогічній науці не знайшли відбиття проблеми, пов'язані з розробкою теоретичних і методичних питань формування творчої особистості, використовуючи матеріали, які пропонуються газетою, радіо, телебаченням.

Метою статті є узагальнення інноваційних підходів до процесу формування творчої особистості як основи конкурентоспроможного фахівця.

Педагогічна технологія у вузі враховує тезу психологічної науки про те, що «творчість – показник продуктивної діяльності». Творчість, за словником С.І.Ожегова, – створення нових за задумом і реальним втіленням культурних та матеріальних цінностей. У психологічному словнику творчість подається як діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей. Педагогічна енциклопедія визначає творчість як вищу форму активності та самостійної діяльності особистості. Творчість у широкому розумінні слова – це те, що народжує щось нове.

Творчість педагогічна – прийняття і здійснення педагогом оптимальних і нестандартних рішень у змінних умовах навчально-виховного процесу. Ученими виділено такі складові творчості: багата уява, фантазія, оригінальність (здатність відійти від шаблону), вміння бачити проблему та бажання нестандартно розв'язати її, новизна реагування на певну ситуацію, здатність знаходити аналогії, вміння комбінувати з багатьох можливих, гнучкість (вміння зрозуміти нову точку зору, відмовитися від тієї, що була засвоєна раніше).

На практиці проблему формування творчих якостей розв'язують викладачі і вчителі навчальних закладів. Проблема полягає в тому, що не можна навчити креативності, передаючи її з рук в руки, з уст в уста, як набір готових знань, як підручник, конспект чи лекцію. Вона має стати особистісною якістю, її поступовому формуванню слід приділяти увагу на кожному етапі, у кожній ланці складного ланцюга навчально-виховного процесу, починаючи від дошкільного й закінчуючи видним навчальним закладом. Проте цю особливість розвитку творчого мислення зовсім не враховувала система так званого підтримувального навчання, що склалася в минулому.

Творчий процес дуже складний і багато в чому визначається індивідуальними особливостями особистості Л.С. Виготський писав: «...творчі заняття дітей не можуть бути ні обов'язковими, ні примусовими і можуть виникати тільки з дитячих інтересів». Ми погоджується з думкою вітчизняних та зарубіжних авторів, котрі вважають, що навчання критичному мисленню варто сприймати як одну з базових форм підготовки до успішної життєдіяльності в

інформаційному та постінформаційному суспільстві. Але, проаналізувавши більшість шкільних підручників, ми маємо нагоду спостерігати, що висновки і твердження науковців ніяк не знаходять підтримки і відгуку в шкільній програмі. На практиці бачимо, що більшість завдань, пропонувані учням, залишаються в рамках традиційної системи навчання. Тобто, більшість питань носять описовий, відтворюючий характер, мінімум проблемних ситуацій, практично відсутні питання дискусійного плану, питання, які спонукали б до критичного мислення, висловлення власної точки зору, до прийняття рішення власною персоною.

Наявна проблема вимагає удосконалення навчально-виховного процесу, введення інноваційних форм, методів та засобів навчання. Креативними формами роботи з пресою можна назвати захисти рефератів на політичні теми, дискусійні політклуби, політичний театр, «суди» історії, тематичні стіннівки, інтернетгазети [1]. Використовуючи різноманітні засоби, велику увагу віддають телебаченню, учні повинні оволодіти навичками «критичного перегляду телевізійних програм».

Водночас стимулювання творчої активності закладено в проектній діяльності учнів на основі мультимедійних презентацій. На перших етапах презентації можуть бути продемонстровані викладачем, опрацювавши відповідний матеріал, викладач пропонує створення власних слайд-шоу на вільну тему, розглядається проблематика дисципліни, яка вивчається.

Саме в проектній роботі учні спрямовуються до творчої діяльності, у них виникає потреба до творення: підсилюється мотивація, зростає необхідний емоційний настрій, підвищується ступінь власної активності особистості.

Для розвитку критичного мислення, запроваджуються спеціальні курси починаючи вже з початкової школи. Наприклад, професори Дороті та Джером Сінгер запровадили курс критичного мислення у 3-5 класах, що включав 7 тем: «Реальність та вимисел на телебаченні», «Ефекти камери та спецефекти», «Реклама та телебізнес», «Ідентифікація із образами екрану», «Стереотипи на ТБ», «Як глядачі можуть вплинути на ТБ» [7].

Першу серйозну ініціативу з боку Міністерства освіти США було започатковано за часів Джиммі Картера (1978), коли було проведено конференцію «Телебачення, книга, клас» (Television, the

Book and the Classroom), а наступного року для фінансування було відібрано чотири програми, що містили методичні розробки, підручники та книги для учнів, вчителів і батьків [6].

Всі ці спілки та програми концентрують свої зусилля навколо організації конференцій, тренінгів, публікацій, різноманітних програм, посібників з медіаосвіти, медіакритики, медіаграмотності. Значної уваги заслуговує проект «Дивись критично» (Project Look Sharp); комп'ютер який дає нові можливості для творчого розвитку студентів і викладачів, дозволяє звільнитися від нудного традиційного навчання і розробити нові ідеї, дає можливість вирішувати цікавіші і складніші проблеми [8].

Впровадження інноваційних технологій, засобів масової інформації не тільки корисне для підтримки традиційних форм і методів навчання, а й спонукає створенню нових варіативних методик викладання, які, в свою чергу, сприяють розвитку креативності, компетентності та формуванню конкурентоспроможного майбутнього вчителя.

Умови формування творчої активності майбутнього вчителя. Педагогу необхідно:

- дотримуватися санітарно-гігієнічних норм, режиму дня, харчування, фізичної та розумової активності, що створюють умови для здорової життєдіяльності, продуктивної професійної діяльності.
- створити широку наукову та методичну базу, з метою залучення особистості до проблемно-пошукової діяльності, вироблення критичного мислення;
- широко використовувати засоби наочності, технічні засоби навчання, засоби масової інформації, прагнути до оптимальної складності рівня наочного матеріалу, технічних засобів та мови повідомлення.
- урізноманітнювати виклад матеріалу, використовувати засоби активізації, акцентувати увагу на найважливішому та найскладнішому.
- впливати емоційним фактором на активність майбутнього вчителя. Чим важливіший та складніший навчальний матеріал, тим емоційніше потрібно розкривати його;
- знати, що постійне спілкування з вузьким колом людей знижує взаємний інтерес.

Викладачі та студенти вважають, що спільна творча діяльність неможлива без психологічної атмосфери взаємоповаги, взаєморозуміння, взаємодовіри і моральної рівності. Американський професор Д.Герbst, проводячи лекції присвячені проблемі розвитку критичного мислення наголошував на тому, що сьогодні усталений спосіб навчання молоді вже нікого не задовольняє, що сучасному суспільству потрібні мислячі індивідуальності, а не маса сліпих виконавців. Завдання педагогіки вищої школи – спрямувати спеціаліста у завтрашній день (Ш.О.Амонашвілі). Спрямування відбувається за допомогою розвитку критичного мислення.

Актуальним у розвитку педагогічної технології вузу є засвоєння закономірності психологічної науки щодо «центральної миті співробітництва» з метою розвитку креативності. Відомий психолог Л.С. Виготський писав: «У співдружності, під керівництвом, з чією-небудь допомогою особистість завжди може зробити більше і розв'язати складніші завдання, ніж самостійно».

Отже, одна із особливостей сучасного розвитку системи педагогічної освіти полягає в пошуку оптимального співвідношення традиційного й інноваційного в процесі навчання. Досягнення єдності між традиціями та нововведеннями забезпечить фахівцю мобільність у професійній підготовці та використання власного творчого потенціалу в педагогічній діяльності.

Список використаних джерел

1. Галета Я. Особливості становлення особистості в умовах інформаційного суспільства/ Я.О.Галета // Рідна школа. – 2007. – № 4. – С. 47-49.
2. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу: Інноваційні засоби і технології: Колективна монографія. – К., 2005.
3. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка/ Неля Євстахівна Мойсеюк Навчальний посібник. – К., 2007. – 566 с.
4. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навч. Посібник/ А.С.Нісімчук, О.С.Падалка, О.Т.Шпак – К.: Видавничий центр «Просвіта»; Пошуково-видавниче агентство «Книга пам'яті України», 2000. – 368 с.
5. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: Навч. посібник / [ред. І.А. Зязюн, О.М. Пехота]. – К.: А.С.К., 2003. – 240 с.

6. Попова О.В. Розвиток інноваційних процесів у середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладах України в ХХ столітті: дис. д-ра пед. наук: 13.00.01. – Х., 2001. – 530 с.
7. Чемерис І.М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань // дис. канд. пед. наук: 13.00.04. – К., 2008. – 244 с.
8. Ресурси Інтернет: Singer, Dorothy, Diana Zuckerman & Jerome Singer, "Helping Elementary School Children Learn About TV," *Journal of Communication* 30(3), summer 1980: 84-93, 86.
9. About Project Look Sharp: Partners and Affiliates," www.ithaca.edu/looksharp/about/partners.html.

*В.М.Покалюк,
Академія пожежної
безпеки ім. Героїв
Чорнобиля*

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ДО УМОВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглядається питання адаптації курсантів до умов професійної діяльності фахівців пожежно-рятувальної служби

Ключові слова: діяльність, адаптація, професійна діяльність, пожежно-рятувальна частина, начальник караулу.

Рассматривается вопрос адаптации курсантов к условиям профессиональной деятельности специалистов пожарно-спасательной службы

Ключевые слова: адаптация, профессиональная деятельность, пожарно-спасательная часть, начальник караула.

The problem of cadets' adaptation to the conditions of professional activity of fire-rescue service.

Key words: activity, adaptation, professional activity, fire-rescue station, commander of the guard

В контексті сучасних суспільно-політичних та соціально-економічних перетворень, що відбуваються в українському суспільстві на тлі світових інтеграційних тенденцій, помітно змінюється система підготовки фахівців з попередження і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного й техногенного походження. Поряд з набуттям майбутніми фахівцями професійних знань, оволодінням прикладними вміннями й навичками актуальним сьогодні є звернення